

Knygos

PASAULIS BULVĖS AKUTĖMIS

Arvydas Šliogeris. *Bulvės metafizika: iš filosofo dienoraščių.*
Vilnius: Apostrofa, 2010. 276 p. ISBN 978-9955-605-57-7

Jei iškiliausio Vakarų filosofijos teksto, vėlesnio redaktoriaus pavadinto *Metafizika*, autorius Aristotelis pats būtų sukūręs žodį „metafizika“, žmogų jis tikrai būtų pavadinęs metafizine būtybe – panašiai, kaip jį yra įvardijęs kalbančiu, gebančiu pažinti ir politiniu gyvūnu. Tai, kad žmogus, skirtingai nei kitos mirtingos būtybės, turi ne tik fizini, bet ir metafizinį matmenį, tuo pat metu yra ir didžiausia jam skirta dovana, ir didžiausias jo prakeikimas. Nors žmogus, kaip ir kiti gyvūnai, turi įprastas fizines savo kūno akis, pasaulį jis dažniausiai regi ne jomis, o metafizinėmis akimis, kurių rodomas tikrovės vaizdas smarkiai iškreipia, o neretai ir visiškai užgožia fizinių akių rodomą vaizdą. Vakarų filosofijos istorija susiklostė taip, kad metafizika nuo pat jos atsiradimo buvo priversta tvirti kalbos terpėje, galynėtis su kalbos stichija ir tartum gryniosios kalbos kristalas augti persotintame kalbos tirpale. Dėl taip susiklosčiusių aplinkybių Vakarų žmogui, ypač filosofui, regėti pasaulį metafizinėmis akimis reiškė matyti jį kalbos, dažniausiai gryniosios, maksimaliai abstrakčios, išdaiktintos, logiškai išgrynintos ir išdistiliuotos, akimis. Kadangi žmogus, remiantis Aristotelio apibrėžtimi, yra kalbos būtybė, žmogiškasis pasaulio regėjimas metafizinėmis, o tai reiškia – žmogaus kalbos akimis,

regėjimas, atveriantis savitą pasaulio vaizdą, neprieinamą kitoms mirtingoms būtybėms, beveik visada – galbūt tik su rečiausiomis išimtimis – atsiskleidžia kaip, perfrazuojant Nietzsche'ę, žmogiškas, pernelyg žmogiškas pasaulio regėjimas.

Vis dėlto desperatiški bandymai metafiziką aktyviai paneigti, sugriauti, įveikti ar pasyviai nukenksminti, „išrišti“, „ištirpdyti“ (tame pačiame gryniosios kalbos tirpale, iš kurio ji buvo išsikristalizavusi), ryškūs daugelio šiuolaikinių filosofų, priklausančių ne tik kontinentinei, bet ir analitinei tradicijai, darbuose, iš tiesų davė mažiau vaisių, nei buvo tikėtasi: net atsisakius „stipriojo“ fundamentiškai suvokiamos metafizikos varianto, visada kaip neišnaikinama sugriauto pamato liekana išlieka vienokia ar kitokia „silpnoji“ metafizika – kaip vienokios ar kitokios filosofo pažiūros, kaip implicitinis pasaulėžiūrinis fonas, neišvengiamai veikiantis mąstymą, nors ir neišreikštas eksplicitiškai, koku nors voliuntaristiškai ar epistemologiškai forsuotu pavidalu. Visiškai atsisakyti metafizikos reikštų atsisakyti bet kokių pažiūrų, netgi tokių, kurios egzistuotų vien kaip neišreikštas, implicitinis mąstymo fonas, o kadangi būti filosofu be pažiūrų neįmanoma, tai ir manyti, kad filosofas gali apskritai išvengti metafizikos – net ir visiškai

„silpnos“, minimalistinės metafizikos – yra be galo naivu. Metafizika gali būti gera arba bloga, skoninga arba neskinga, išsitenkanti saiko ir sveiko proto ribose arba pertekliškai ekstravagantiška, daugiau ar mažiau tikėtina kaip gražus filosofinis mitas arba visiškai absurdiška tartum bepročio kliedesys, bet išvengti jos visiškai yra neįmanoma taip pat, kaip pakelti save už plaukų. Net jei mąstytojas, vadinantis save, tarkime, fenomenologu, mano galįs išvengti bet kokio metafizinio įsipareigojimo bei vadinamojo ontologizavimo, neva pradėdamas ne nuo prielaidų, o nuo prielaidas pranokstančių akivaizdybių, net ir tariamai nešališkas fenomenų stebėjimas ir aprašinėjimas vien dėl pačios stebėjimui ir aprašinėjimui atrenkamų fenomenų selekcijos neišvengiamai formuoja vienokį ar kitokį pasaulėžiūrinį mąstymo kontūrą, kuris visada turi bent minimalų, implicitinį, „silpną“ metafizinį aspektą.

Taigi metafizika, kaip ir kalba, yra žmogaus lemtis, kurios neįmanoma įveikti. Bet šią lemtį įmanoma prisijaukinti – ir „ganyti“ ją jos pačios ganyklose. Lietuvoje vienintelis tokios išmintingos minimalistinės metafizikos ganytojas, ganantis ją labai savitose ir tuo pat metu visiškai natūraliose, jos prigimtį atitinkančiose lankose, anapus įprastos metafizinės kalbos ir tradiciškai įsigalėjusios kalbinės metafizikos teritorijų, yra Arvydas Šliogeris, kurio šiemet išleista filosofinių išvalgų rinktinė *Bulvės metafizika: iš filosofo dienoraščių* pačiu savo pavadinimu, kuris neišmanančiam galėtų pasirodyti labai ekscentriškas, puikiai išreiškia „silpnos“, minimalistinės, neforsuotos ir būtent dėl savo švelnumo labai įtaigios šio mąstytojo metafizikos esmę. Rinktinėje, kurioje apibendrinami keletą dešimtmečių trukę ieškojimai ir jų metu įgyta unikali mąstymo patirtis, filosofiniai regėjimai ir praregėjimai tokie

ryškūs ir aiškūs, jog skaitytojas apskritai pamiršta, kad jie perteikiami ne tiesioginės juslinės regos būdu, o tarpininkaujant kalbos gaivalui: atrodo, kad pasaulis, kurio vaizdą išvystame Šliogerio knygos puslapiuose, yra tuo pat metu vienodai regimas ir metafizinėmis, ir fizinėmis akimis, nes abiejų akių porų atveriamas vaizdas paprasčiausiai sutampa. Tekste, kuris, akivaizdu, nuaustas iš kalbos, jos pačios tarsi nelieka – tik labai ryškus ir įtaigus vaizdas, panašus į pasiliekančią perskaičius Hėrakleito ištaras. Šliogerio išvalgos lapidariškai trumpos, nugludintos iki aforistinio švytėjimo, tačiau tai jokių būdu nėra įprasti miesčioniški aforizmai, kurie, nepaisant formos taiklumo, turinio plotmėje dvelkia kažin kokia jaukia, tačiau netrukus pradedančia erzinti banalybe. Šliogerio ištaros kitokios – nepaisant aforistinio nugludinimo, jos išlaiko savo rupumą ir kietumą, tartum aštriai režiančias deimanto briaunas. Trenkdamos kaip žaibas iš giedro dangaus, jos ne vienam pasirodys neįprastos, keliančios galvoje ir sąžinėje sumaištį, o daugumai tautinių Lietuvos biurgerių – ir asmeniškai labai nepatogios. Išskirtinis mąstytojo ištarų bruožas tas, kad jos tuo pat metu amžinos, antlaikiškos savo universalumu ir vienkartiškos, čiadabartiškos savo konkrečiu egzistenciniu kontekstu, išsaknijimu asmeninės patirties erdvėje ir laike.

Bulvės metafizikoje Šliogeris toliau plėtoja, pratęsia bei varijuoja mintis, kadaise išsakytas rinktinėje *Post scriptum*, tačiau naujoji mąstytojo knyga toli gražu nėra vien perdirbtas ankstesniosios variantas: *Bulvės metafizikoje* yra daug naujų fragmentų, atskleidžiančių esminius lūžius filosofo mąstyme, o ir anksčiau parašytieji, kuriuos skaitėme rinktinėje *Post scriptum*, yra gero kai perdirbti, papildyti, naujai pasirodantys visiškai kitokiame, daug brandesniame mąs-

tymo kontekste. Skaitytojas, paėmęs į rankas naująją filosofo rinktinę, turi nepamiršti, kad *Bulvės metafizikos* autorius – tai ne tiek panašios rinktinės *Post scriptum*, kiek didžiųjų sisteminių europinio lygio filosofijos veikalų, tokių kaip *Transcendencijos tyla* bei *Niekis ir Esmas*, autorius. *Bulvės metafiziką* galima skaityti kaip didžiųjų Šliogerio tekstų prolegomenus: šioje knygoje aptinkame tą patį esmingąjį šliogeriškojo filosofavimo branduolį, bet čia jis atpažįstamas ne išplėtotuose filosofiniuose naratyvuose, ne ilgose argumentacijos sekose, o taiklių lakoniškų ištarų įtaigoje. Užuoat vedžiojės mus ilgais ir painiais filosofijos takais bei aplinkkeliais, mąstytojas mums tarsi iš karto atveria filosofijos panoramą nuo keleto aukštų viršukalnių: įgiję kelis esminius atramos taškus, mes, sakytume, trianguliacijos būdu galime susidaryti topografiškai tikslų šliogeriškosios metafizikos žemėlapi. Be to, *Bulvės metafiziką* palyginę su jos provaizdžiu, rinktine *Post scriptum*, apie abiejų šių knygų autoriaus mąstymą galėtume pasakyti tą patį, ką vienoje savo ištaroje Herakleitas yra pasakęs apie pačią tikrovę: *metaballon anapaueitai* – „kisdama rymo“. Šliogeris savąjį mąstymo braižą yra atradęs jau labai seniai ir šiuo požiūriu jo mąstymas beveik nekinta, vis dėlto, kiekviena nauja savo knyga jis nesiliauja stebinti tų savo gerbėjų, kurie tariasi perpratę visus filosofo mąstymo niuansus, judesius ir užkaborius.

Bulvės metafizikoje filosofiskai apmaštomas visas žmogiškasis ir ypač nežmogiškasis pasaulis, kuriame jį reflektuodamas skleidžiasi drąsus ir būtent dėl šios drąsos autentiškas Šliogerio mąstymas. Greta to, kas amžina, universalu, globalu ir gerąja prasme kosmopolitiška, dėmesio sulaukia ir egzistenciškai vienkartiški, lokalūs, filotopini Šliogerio mąstymo aspektą atskleidžiantys

dalykai: gimtosios žemės grožis, maitinantis autentiškos filosofijos galias, lietuviškasis mentalitetas ir pasaulėjauta, tautinio lietuvių charakterio bruožai, dabartinė Lietuvos visuomenės būklė, politinio gyvenimo skauduliai. Palyginti su rinktine *Post scriptum*, *Bulvės metafizikoje* labai įdomiai ir netikėtai plėtojamos temos, priklausančios metafizicizmui, kurių pavadinčiau ateologine Arvydo Šliogerio teologija: rinktinėje aiškiai, be išlygų pripažįstamas imanentinės tikrovės juslėmis, ypač rega, patiriamo pasaulio dieviškumas bei sakralumas, kartu atmetant tradicinių religijų Dievą kaip grynai kalbinį, sakytume, metafiziškai paviršutinišką konstruktą. *Bulvės metafizikos* autorių būtų galima pavadinti savaip religingu, bet tradicinę religiją griežtai atmetančiu mąstytoju. Knygoje originaliai plėtojamos ir kitos – tiek „globalios“, tiek „lokalios“ – temos. Nepaprastą rinktinėje filosofiskai gvildenamų temų įvairovę atspindi knygos leidėjos bei redaktorės Giedrės Kadžiulytės sudaryta filosofinių fragmentų turinio rodyklė (p. 270–275), tikrai praversianti ne tik taiems, kurie Šliogerį skaito dabar, bet ir tiems, kurie jo palikimą studijuos ir tyrinės ateityje.

Leidybos ir poligrafinės kultūros požiūriu *Bulvės metafizika* yra tikras meno kūrinys. Erdvus maketas, išryškinantis ir tarsi dar labiau praplečiantis filosofinės minties erdvę, su dideliu išmanymu bei rafinuotu skoniu parinktas šriftas ir popierius atskleidžia leidėjos Giedrės Kadžiulytės ir dailininko Roko Gelažiaus talentą bei profesionalumą. Visą knygos viršelio plokštumą formuoja unikali pilkšvai rusvų tonų Zitos Šliogerienės fotografija, kurioje regime tvirtai, plačiais žingsniais rudeniniu bulvių lauku einantį *Bulvės metafizikos* autorių. Dėl bulvės spalvą primenančios viršelio spalvos ir pati knyga primena veikia gamtinį daiktą

nei kultūros artefaktą, pagamintą iš žmogaus perdirbtos medžiagos ir, be abejo, žmogiškos kalbos. Paimdamas į rankas šią knygą, patiri nepakartojamą jausmą, tarsi tai būtų didelė, žemės grumstais aplipusi lietuviška bulvė, ką tik paties Šliogerio pakelta iš rudeninės dirvos...

Knygos pavadinimas – *Bulvės metafizika* – labai taiklus ir šliogeriškojo mąstymo kontekste didžiai prasmingas. Jis toli gražu nėra nei atsitiktinis, nei ekscentriškas – autorius juo tikrai nesiekia tuščiai šokiruoti skaitytojo. Šį pavadinimą galima perskaityti mažiausiai dviem prasmėmis. Remiantis pirmuoju skaitymu, *bulvės* metafizika reikštų tiesiog *žemės* metafiziką: ji būtų suvokiama kaip alternatyva įprastai Vakarų metafizikai, nes šią, be abejo, galima vaizdžiai įvardyti kaip *dangaus* metafiziką. Tad pagal šią pirmąją pavadinimo interpretaciją bulvę reikėtų suvokti tiesiog kaip žemės simbolį, o junginyje *bulvės metafizika* žodį „bulvės“ derėtų interpretuoti kaip objekto kilmininką. Bulvė tikrai nėra atsitiktinis žemės simbolis, nes tiek savo spalva, tiek forma bei faktūra bulvė iš tiesų labai panaši į žemę, ypač lietuvišką rudeninį lauką. Ant pilkšvai rusvo bulvės paviršiaus regimi visokie nelygumai bei gumbeliai primena glotnias Lietuvos kalvas, o švelniai susiraukšlėjusi ir subtilios faktūros raštais išvagota odelė panaši į morenų bei plūgo randais išvagotą lietuviškos žemės paviršių. Akutės, kuriomis nusėtas visas bulvės paviršius, primena skaisčias ežerų akis, kurių nesuskaičiuojama gausybė išbarstyta visame Lietuvos žemės – sakytume, visame žemės veido – paviršiuje. Analogija tarp bulvės akučių ir ežerų bei šaltinių (versmių, verdenių) senovės žmogui buvo tiek akivaizdi ir artima, kad jos atspindžių aptinkame ne tik lietuvių kalboje, bet ir daugybėje kitų kalbų: antai lietuviški žodžiai *akivaras* („atverta

akis“) ir *eketė*, kitaip tariant, *aketė*, yra tos pačios šaknies, kaip ir žodis *akis*. Beje, ši analogija, kuri aptinkama ne tik indoeuropiečių, bet ir kitoms kalbų šeimoms priklausančiose kalbose, yra tipologiškai universali – pavyzdžiui, semitų kalbose *versmė*, *šaltinis* neretai įvardijami tuo pačiu žodžiu kaip ir *akis* (płg. akadų kalbos žodį *inu*, hebrajų kalbos *ayin* ir t. t.). Taigi galime teigti, kad ne tik bulvė yra panaši į mažytį žemės modelį, bet ir pati žemė šiek tiek primena didelę bulvę...

Be to, *bulvės metafizika*, kurios kitas pavadinimas – *žemės metafizika*, yra grindžiama subtiliai faktūriško paviršiaus, apvalinai kalvotų plokštumų kontempliavimu ir filosofiniu apmąstymu, skirtingai nei tradicinė *dangaus metafizika*, kuri remiasi vertikalės, nukreiptos tiek į viršų, dangun, tiek žemyn, į gelmę, pabrėžimu ir vertikaliosios pasaulio dimensijos apmąstymu. Bulvės, arba žemės, metafizika taip pat yra gili ta prasme, kad ji nėra metafiziškai lėkšta, paviršutiniška ir primityvi, tačiau šiaip ji orientuota ne į gelmę, o į paviršių – metafiziškai „gilų“ paviršių: tai, kas šioje žemės metafizikoje atsiskleidžia kaip filosofškai gilūs dalykai, yra aptinkama kontempliuojant kalvotų plokštumų tūriškumą, šitaip iškreivintoje dvimatėje plokštumoje atrandant trečiąjį – gylio – matmenį, o ne įžūliai skverbiantis anapus žemės – ar bulvės – odos, siekiant ją pažeisti tiesioginiu skverbimusi gilyn. Tad *bulvės metafizika*, arba *žemės metafizika*, yra paviršiaus, o ne gelmės metafizika, nepaisant to, kad filosofiniu požiūriu tai gili, o ne paviršutiniška metafizika. Kadangi Šliogeris savo filosofiją ne kartą yra apibūdinęs kaip paviršiaus, o ne gelmės apmąstymą, *bulvės metafizika* yra tikrai vykęs šliogeriškosios minimalistinės metafizikos įvardijimas. Gražiai apvalinai būties rutulys, minimas Parmenido poemoje,

Arvydo Šliogerio filosofijoje transformuojasi į bulvę, kuri taip pat gražiai apvalaina: nors ji nėra geometriškai tobulas rutulys, ji tobula būtent savo unikaliu kalvotu paviršiumi, savo savitais, kaip pirštų atspaudai nepakartojamais nukrypimais nuo geometriškai tobulos rutulio formos – ji tobula savo vienkartišku individualumu, savo gebėjimu įveikti ir pranokti griežtos sferinės formos visuotinybę. Tad geometriškai tobulą Parmenido Sfairą suvokdami kaip universalią objektyvią būtį, Šliogerio Bulvę, Parmenido Sfairą įpėdinę, galėtume interpretuoti kaip individualios, subjektyvios, vienkartiškos ir čiadabartiškos būties simbolį.

Remiantis antrąja pavadinimo *Bulvės metafizika* interpretacija, kuri pirmosios ne tik nepaneigia, bet ir ją papildo bei leidžia toliau plėtoti, žodį „bulvės“ reikia suprasti kaip subjekto kilmininką: tai reiškia, kad bulvės metafizikos kūrėjas, metaforiškai sakančiant, pats yra „bulvė“ arba būtybė, kai kuriais atžvilgiais panaši į bulvę, ir šis panašumas, kaip netrukus pamatysime, tikrai nėra komiškas. Tai, kad visas bulvės paviršius ištiesai nusėtas akutėmis, yra labai svarbu ir šiai antrajai interpretacijai. Šliogerio mąstyme, kurį ir pats filosofas yra įvardijęs kaip *matantį mąstymą*, regos juslei yra atiduodama absoliuti pirmenybė: sakytume, mąstytojas, teoriškai regėdamas pasaulį, pamiršta ne tik save kaip kalbos būtybę, bet ir visą žmogišką, *perdėm žmogišką* reikšmių terpe, virsdamas tarsi viena didele akimi, kūnu-akimi. Kitaip tariant, tikras filosofas pasaulį patiria taip, lyg neturėtų jokių kitų juslių, o tik regą, be to, taip, tartum visas jo kūno paviršius sutaptų su jo akies paviršiumi. Panašiai ir rutuliškas Ksenofano dievas, primenantis rutulišką Parmenido būtį, šio mąstytojo nusakomas kaip neturintis lokalizuotų jutimo organų, o gebantis vienodai gerai jausti visu

savo paviršiumi bei tūriu. Taip pat ir didingai baugiam Dievo sosto vežimo regėjime, aprašytame Senojo Testamento Ezekielio pranašystėje, regėjime, kuris įdomus būtent filosofiniu požiūriu, šio vežimo ratų skrytys vaizduojamos kaip ištiesai nusėtos visa reginčių akių. Dieviško ar žmogiško kūno-akies vaizdiniai aptinkami įvairiose mitologinėse pasaulio tradicijose, galbūt jie išreiškia seną žmogaus troškimą, atsiribojus nuo visų kitų juslių, tapti viena didele akimi, kuri, nematydama savęs, savojo kūno, sutampančio su pačia akimi, palaimingos savimaršos būsenoje teoriškai regėtų pasaulį.

Taigi ir šliogeriškoji bulvė, kurios visas paviršius nusėtas akutėmis, iš esmės gali būti prilyginta vienai didelei akiai, kurios paviršius sutampa su bulvės kūno paviršiumi. Panašiai kaip vabzdžio akis sudaryta iš daugybės facetinių akučių, taip ir šliogeriškoji bulvė, kurios kūnas nusėtas „facetinėmis“ akutėmis, iš tiesų gali būti įsivaizduojama kaip vientisa akis. Beje, būtent ši aplinkybė atveria dar vieną interpretacijos galimybę: filosofuodami, filosofišškai regėdami pasaulį, privalome jį matyti tarsi visu savo kūnu, visa savo esybe, taip, kaip pasaulį „regi“ Bulvė, anot Šliogerio cituojamo Sigitos Gedos, rudėnė deivė, tobula būtybė, kurios akutės išbarsytos visame jos kūno paviršiuje, nes priešingu atveju pasaulį regėsime pernelyg vienusiškai, abstrakčiai ir schemiškai. Tai tarsi simboliškai išreikštas imperatyvas mąstyti, remiantis visa kūnine savo esybe su visomis intuityviomis jos galiomis ir instinktais, visa egzistencine savo patirtimi, o ne tik izoliuotu grynuoju mąstymu, kuris lokalizuotas žmogaus „viršūnėje“, galvoje.

Filosofas, regintis pasaulį ne tiek žmogaus akimis, kiek bulvės akutėmis, tarsi pamiršta savo žmogiškąjį aktyvumą ir ekspansyvumą, suspenduodamas save kaip ak-

tyvų subjektą. Siekdamas regėti pasaulį bulvės akutėmis, be žmogiškos kalbos apnašų, temdančių ir iškreipiančių įprastą žmogišką žvilgsnį, mąstytojas privalo ne tiek aktyviai gyventi, kiek pasyviai vegetuoti – taip, kaip nešvaistydama savo jėgų beprasmei ekspansijai, o ramiai kaupdama savyje gyvybines galias vegetuoja bulvė. Bandydami išvysti pasaulį tokį, koks jis atsiveria anapus tradicinės metafizikos, mėgindami šliogeriškai kontempliuoti bežadžius ir bežodžius daiktus, turime kiek įmanydami pasidaryti į juos panašūs, nes – tai suprato jau graikai – tik panašus pažįsta panašų. Privalome užimti pasyvią minimaliai gyvo, vos gyvo, ne aktyviai gyvenančio, o tik pasyviai vegetuojančio padarą, tarpinio tarp „iš tiesų“ gyvų būtybių ir negyvų daiktų, padėtį, kitaip tariant, turime tapti panašūs į bulvę. Prašau suprasti mane teisingai – kalbu būtent apie metafizinę žmogaus laikyseną, o ne apie kasdienybę, visuomeninį gyvenimą ir įprastas visuomenės nario pareigas. Tikrai nekalbu apie žmogaus orumo nevertą vegetavimą, kai apie žmogų sakoma, kad jis ne gyvena, o tik vegetuoja. Asmuo, gyvenantis visavertį, visuomeniškai aktyvų piliečio gyvenimą, tuo pat metu gali išlikti metafiziškai pasyvus – kaip metafiziškai vegetuojanti šliogeriškoji bulvė. Pasaulio skonis, kurį atveria tokia pasaulio patirtis

„iš bulvės pozicijų“, kai išlaikyta tik rega, o visos kitos juslės tarsi suspenduotos, ir yra tikrasis, autentiškas jo skonis, primenantis švelnų, subtilų bulvės skonį, kuriam nepriylgsta joks aštrių, rėksmingai ryškiaspalvių tropinių daržovių ir vaisių skonis (šį galėtume prilyginti daugumos intelektualų protą ir vaizduotę dirginančių metafizinių iliuzijų skoniu). Regėdami pasaulį ne žmogaus akimis, o bulvės akutėmis ir patirdami tikrąjį, beveik „nulinį“ jo skonį, pajėgsime apie jį byloti iškalbingai, tačiau nekalbiškai.

Ir dar viena pastaba. Nors bulvę laikome pačiu lietuviškiausiu augalu, simboliu lietuviškos dvasios, lietuviško mąstymo ir filosofijos išsikūnijimu, iš tiesų ji nėra autentiškas Lietuvos žemės augalas, o palyginti neseniai – prieš maždaug du šimtus metų – atvežta iš savo tėvynės Amerikos. Tad jei bulvė taip puikiai prigijo Lietuvoje, kad tapo tiesiog tautine mūsų daržove, o dabar, *Bulvės metafizikos* autoriaus padedama, netrukus taps lietuviškos filosofijos simboliu, galbūt ir pati filosofija, kurios tėvynė yra senovės Graikija ir kuri į Lietuvą atvežta iš svetur, tokių iškilių mąstytojų kaip Arvydas Šliogeris dėka taip pat netolimoje ateityje organiškai įsišaknys Lietuvos žemėje – taip, kad ją nedvejodami laikysime pačiu lietuviškiausiu, geriausiai lietuvišką dvasią ir patirtį išreiškiančiu santykio su tikrove būdu.

Naglis Kardelis